

можуть бути пройдені за короткий період часу адже йдеться про процес пошуку, що завжди має приводити до нових рішень.

Зарубіжний досвід доводить, що територіальна децентралізація влади, поділ праці між різними органами місцевого самоврядування та становлення соціальної ринкової економіки є необхідною умовою розвитку територіальних громад. Такі країни, як Польща і Німеччина змінили свої адміністративно-територіальні системи, були проведені законодавчі зміни, які були спрямовані на підготовку стратегій розвитку регіонів, а також на відносини між секторами економіки. Під час проведення реформ у цих країнах приділялася увага соціальним, економічним, культурним питанням.

Для ефективної реалізації реформ у Польщі були внесені зміни до адміністративно-територіального устрою країни. Відповідно до цих змін муніципалітети несуть відповідальність за забезпечення базових потреб населення громади, крім того відповідають місцевий економічний розвиток. Вони контролюють до 25 % місцевих фінансів. На сьогодні у Польщі сформовано 16 економічно розвинутих регіонів, основу яких складає динамічно розвинуті міські агломерації.

Вважається, що саме така схема децентралізації державної влади і реформи територіальної адміністрації має економічну основу для реалізації сучасної комплексної регіональної політики [1, с. 195].

Німецька модель децентралізації дещо відрізняється за суттю, оскільки, на відміну від Польщі, яка є унітарною країною, Німеччина є федерацією. Кожна земля Німеччини має власну адміністративну структуру, в якій виділяються комунальна адміністрація, адміністрація департаменту (об'єднання декількох комун), регіональна та власне земельна (державна) адміністрація.

Закони про організацію адміністрування земель регулюють розподіл компетенції між місцевою адміністрацією, адміністраціями департаментів, регіонів та власне землі, визначають основні напрями, за якими здійснюється співпраця цих адміністрацій. Економіка громад є гнучкою і тому відкритою до реформ.

Завдання держави в умовах ринкової економіки полягає у боротьбі зі зловживаннями економічною владою та в забезпеченні ефективної конкуренції (через нагляд за монополіями та ухвалення антимонопольного законодавства). Загальне правило – визначена структура власності та економіки мусить пройти випробування конкуренцією [2, с. 27-28].

На основі цього треба створити умови для розвитку форм спільної соціально-економічної діяльності громадян на рівні територій та громад (кооперативні об'єднання, кредитні спілки, кондомініуми, фонди взаємного фінансування тощо). Це сприятиме підвищенню соціально-політичної активності населення і лише за цієї умови можна досягти поступу в економічному розвитку, законодавстві та управлінській практиці.

Перелік посилань:

1. *Міське самоврядування : монографія / [за заг. ред. А. О. Чемериса]. – Львів : Ліга-Прес, 1999. – 252 с.*
2. *Нишник Н. Р. Україна – державне управління, шляхи реформування / Н. Р. Нишник. – К. : АТ Миронівська друкарня, 1999. – 172 с.*

ЕНЕРГІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

О.С. Сердюк, к.е.н.

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ

Для сучасної людини, як і для його прадавнього пращура *Homo habilis*, енергія є каталізатором розумового, соціального і відповідно економічного розвитку. Вусі часи людині необхідно було здобувати енергію для підтримки власної фізичної та розумової діяльності. Крім того, енергія була і залишається ключовим фактором, що забезпечує експлуатацію об'єктів праці.

З пріоритетною роллю енергії у контексті суспільного розвитку погоджуються ряд авторитетних дослідників, серед яких слід виділити канадського науковця у сфері енергетики Вацлава Сміла та американського антрополога Леслі Уайт. Відмічаючи безпосередній зв'язок між здобутком енергії та розвитком суспільства В. Сміл зазначає, що «з точки зору природознавства як доісторичний розвиток людства, так і подальший хід історії можуть розглядатися за великим рахунком як пошук шляхів управління великими енергетичними запасами та потоками» [1]. У своїх дослідженнях В. Сміл не надає поняттю матерії особливого значення, вважаючи її апріорі заданою величиною. З філософської точки зору такий погляд має сенс, оскільки в світі існує незмінна кількість матерії, яка може лише змінювати свою форму за рахунок контакту з енергетичними потоками. Однак, якщо подивитися на це питання з точки зору господарської діяльності, матерія постає як здобуток, що наряду з підпорядкованою енергією характеризує добробут певного суспільства.

За логікою досліджень Л. Уайта, культура є похідною функцією від соціально-економічних досягнень суспільства. Однак, безпосередньо цей зв'язок у його роботах не окреслюється. Тобто, автор пропускає проміжну ланку (соціально-економічний розвиток) між первинними факторами та культурою. Незважаючи на це, логічні висновки дають підстави проєціювати трактування автора щодо природи розвитку культури, на суспільний розвиток уцілому. Отже, на думку Л. Уайта: «культура розвивається по мірі збільшення кількості енергії, що здобувається на душу населення, або по мірі збільшення ефективності інструментальних засобів вводу енергії у дію... ступінь культурного розвитку, що вимірюється кількістю благ та послуг вироблених на душу населення задля задоволення людських потреб, детерміновано кількістю здобутої на душу населення енергії, а також ефективністю тих технологічних засобів, за допомогою яких вона вводиться у дію» [2].

Валлійський історик Ян Моріс підкреслює важливість здобутку енергії в контексті суспільного розвитку зазначаючи, що «1840 року британці не досягли б Тингаю¹ й не знищили б його, якби не вміли використовувати енергію рослин та тварин на харчування солдатів та моряків, що самі не займалися землеробством, енергію вітру та вугілля на доправлення кораблів до Китаю та енергію вибухівки на обстріл китайського гарнізону» [3]. Однак при цьому Моріс заперечує пріоритетну роль енергії в контексті суспільного розвитку, ставлячи її в один ряд з такими не менш важливими на його думку факторами, як: урбанізм (організація життя у великому місті), опрацювання інформації, військове мистецтво. Безперечно з точки зору суспільного розвитку зазначені фактори є важливими, однак можливості їх реалізації обмежується кількістю здобутої енергії (наприклад, на розбудову міської інфраструктури потрібно витратити енергію людських м'язів, інтелекту, транспортних засобів тощо). Виходячи з цього, сприйняття наведених Морісом факторів як рівноцінних є недоречним.

Отже, енергія є первинним фактором, що впливає на розвиток суспільства. Тобто, вона являє собою своєрідний фундамент для інших факторів суспільного розвитку. Без енергії не можуть бути реалізовані жодні соціально-економічні заходи, що робить процес здобутку енергії пріоритетним напрямом господарської діяльності. Однак з цього не слід робити хибних висновків щодо пропорційної залежності між здобутком енергії та розвитком певних соціально-економічних процесів (наприклад, збільшення обсягів здобутої суспільством енергії жодним чином не вплине на прийняття певних інституцій, воно лише може забезпечити потенційну можливість їхньої реалізації).

Перелік посилань:

1. Smil V. *Energy in World History* / V. Smil. – Boulder: Westview Press, 1994. – 300 p.
2. Уайт Л. *Избранное: Наука о культуре* / Л. Уайт. – М. : Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2004. – 960 с.
3. Морис Я. *Чому захід панує на тепер* / Я. Морис – К. : ТОВ «Видавництво «КЛІО»», 2014. – 784 с.

РОЗВИТОК ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛЬНІ ВПЛИВИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Н.Р. Синюра-Ростун

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України», м. Львів

Найціннішим та найважливішим двигуном економічного розвитку у сучасному світі стали людські ресурси. Формування їх якісної основи визначається, здебільшого, освітньою складовою. Доступність освіти стала однією із передумов формування якісних людських ресурсів, здатних ефективно працювати в умовах швидкозмінних економічних реалій та переходу до економіки знань. Тут доцільно орієнтуватися на дослідження фінансовані Світовим Банком [1], які показують, що для формування трудового потенціалу людини, що є запорукою ефективного розвитку економіки, важливою є якісна підготовка на усіх етапах навчання. Однак, класичні навчальні заклади, на сьогодні, не спроможні самостійно вирішити завдання та задовольнити ті вимоги, які ставить перед ними суспільство щодо якості освіти. Відтак, під впливом світових тенденцій, в Україні починають формуватися інноваційні освітні системи, які пропонуються як основні так і додаткові освітні послуги та здатні максимально задовольнити зростаючі потреби населення у якісних освітніх послугах. Мережу просторових освітніх систем формують освітні кластери, освітні корпорації (університети-підприємства), транснаціональні освітні корпорації, навчально-освітні комплекси, освітні онлайн платформи тощо. Перевагами у їх функціонуванні стають:

– орієнтація на запити споживачів «на майбутнє», що вимагає від них бути досить гнучкими і швидкими у розробці та реалізації нового освітнього продукту, на відміну від традиційних освітніх закладів;

¹ мається на увазі битва при Тингаю «Опійної» війни 1840-1842 рр.